

MUISTIO

Asia: Tenossa sijaitseva Jouluvuono (Leirpollen) – Tenon kunta – Finnmarkin lääni
- väylän syventäminen

Asia nro: 2017/1213

Päiväys: 31.05.2017

Lähettäjä: KYV-TF R/Arnt Edmund Ofstad

**Vastaan
ottaja:** Tenon kunta/Frans Eriksen

Tiivistelmä palautteista, jotka liittyvät ilmoitukseen Jouluvuonoon johtavaa väylää koskevan kaavoitustyön aloittamisesta ja kaavasuosittelmaehdotuksesta.

Ilmoitus kaavoitustyön aloittamisesta ja kaavasuosittelmaehdotuksesta lähetettiin lausuntokierrokselle 13. maaliskuuta 2017. Palautteen antamisen määräajaksi asetettiin 2. toukokuuta 2017. Määräajan pidentämistä pyytäneet asianomaiset osapuolet ovat saaneet siihen luvan.

Palautteet ja niihin mahdollisesti liittyvät kommentit esitetään jäljempänä tiivistelmän muodossa. Palautteet on lisäksi liitetty kokonaisuudessaan tähän asiakirjaan. Alla olevaan tiivistelmään on otettu mukaan myös Kystverketin (Norjan rannikkolaitos) esiprojektivaiheessa vastaanottamat palautteet. Olemme vastaanottaneet yhteensä 16 palautetta.

1. Esiprojektivaiheessa vastaanotettu palaute,

joka on päivätty 2. maaliskuuta 2015 ja jonka ovat lähettäneet Tanavassdragets fiskeforvaltning (TF, Tenon vesistön kalastushallinto), Birkestrandin kyläseura, Tenon ja ympäristön merilohikalastusyhdistys ja Lavvonjarg Vel -yhdistys.

Kirjeessä tiedustellaan, mitä vaikutuksia suunniteltu ruoppaus aiheuttaa jokisuulle. Lisäksi siinä viitataan esiprojektia koskevaan raporttiin, jossa Austhavetin edustan rannikkoa kuvataan suojattomaksi. Tenonvuonossa esiintyy raskasta merenkäyntiä, joka tuntuu myös Tenojoen suualueen sisäosissa.

Vuorotellen sisäänpäin vyöryvät aallot ja samanaikaiset ulospäin suuntautuvat virtaukset voivat synnyttää kovaa ristiaallokkoa. Birkestrandin kohdalla tämä on saanut aikaan sen, että jokeen on vyörynyt suuret määrät maata ja hiekkaa. Jotta maan ja hiekan vyöryminen saadaan pysähtymään, joen rantaan on välttämätöntä tehdä pengerryksiä. Pengerrykset on suotavaa rakentaa ennen ruoppauksen käynnistämistä. On myös analysoitava, mitä vaikutuksia Tenonvuonosta Jouluvuonoon johtava uusi väylä aiheuttaa Tenojoen suulle.

Lisäksi palautteen antajia kiinnostaa läjitysalueen sijainti. He viittaavat siihen, että esiprojektissa mainitaan yhtenä vaihtoehtona, että maa-ainekset kannattaisi sijoittaa pääsuiston edustalle yhdessä Tenojoelta alas kulkeutuvien suurten hiekkamassojen kanssa. Jos maa-ainekset läjitetään pääsuiston edustalle, se voi vaikuttaa lohen nousuun Tenon vesistöön. Tällä voisi puolestaan olla huomattavia vaikutuksia merilohenkalastukseen, Tenon vesistön kalastukseen ja ennen kaikkea merisaamelaisiin ja jokisaamelaisiin kulttuuriperinteisiin. He muistuttavat, että ennen läjityspaikan sijainnista päättämistä on tehtävä perinpohjainen vaikuttavuusanalyysi. On syytä arvioida muitakin vaihtoehtoja, kuten läjitystä maalle, suljettua meriläjitystä rannan lähistölle ja niin edelleen.

Heidän mielestään väylän syventäminen voisi vaikuttaa lähialueen merilohikalastukseen, lohien nousuun Tenon vesistöön, merisaamelaisten ja jokisaamelaisten kulttuuriperinteiden heikentymiseen tai katoamiseen, luonnonpuistoon ja niin edelleen. He edellyttävät, että toimenpiteen vaikutuksista tehdään kokonaisvaltainen selvitys.

Kommentti:

Asemakaavan perustaksi ollaan tällä hetkellä laatimassa vaikuttavuusselvityksiä, joissa kiinnitetään huomiota muun muassa siihen, miten toimenpide vaikuttaa loheen, tuulenkalaan, lintuihin ja luonnonpuistoon kokonaisuudessaan. Tarvittaessa ehdotetaan myös haittavaikutusten torjuntatoimenpiteitä.

Ilmoituksessa kaavoitustyön aloittamisesta ja kaavasuunnitelmaehdotuksesta on lähdetty siitä, että läjitysalue sijoitetaan Tenonvuonoon Stangnesoddenin edustalle. Juuri tästä sijoituspaikasta tehdään selvitys kaavaprosessin aikana. Prosessin yhteydessä on arvioitu muitakin sijoitusratkaisuja, joita selostetaan lyhyesti kaavan kuvauksessa.

Birkestrandin eroosiosuojauksesta vastaava viranomainen on Norjan vesistö- ja energiavirasto (Norges vassdrags- og energidirektorat). Mahdollinen eroosiosuojaus edellyttää, että toimenpidettä selvitetään myös Tenojoensuun luonnonpuistoa koskevassa asetuksessa. Eroosiosuojaus ei ole toimenpide, jota edellytetään Jouluvuonoon johtavan väylän asemakaavassa.

Tanavassdragets fiskeforvaltning (Tenon vesistön kalastushallinto, TF), päivätty 22. helmikuuta 2017

Tenon vesistön kalastushallinto kirjoittaa, että jos ruoppaustoimenpide toteutetaan, sillä ei saa olla kielteisiä vaikutuksia Tenon vesistön lohikantoihin. Kalastushallinto kirjoittaa saaneensa Kystverketiltä varoja koekalastuksen suorittamiseksi Tenojoen suulla syksyllä, talvella ja keväällä. Koekalastuksella halutaan tutkia, onko suistoalueella talviaikaan anadromisia kaloja. Tenojoen suulla suoritettiin verkolla kolme koekalastusta maaliskuun puolivälissä, syyskuun lopussa ja lokakuun lopussa 2016, jolloin saaliiksi saatiin ainoastaan yksi meritaimen (tämä tapahtui syyskuussa). Koekalastuksen ja Tenojoen lohta sekä meritaimenta koskevien monien aiempien erilaisten tutkimusten perusteella päädyttiin siihen, että:

Tenon vesistön meritaimenkantaa ajatellen työ voidaan suorittaa lokakuun ja toukokuun alkupuolen välisenä aikana, kun taas Tenojoen lohen kannalta ruoppauksen tulee olla suoritettu ennen huhtikuun loppua.

Jos ruoppaus suoritetaan lokakuun ja huhtikuun välisenä aikana, se ei todennäköisesti vaikuta merkittävästi ja välittömästi anadromisiin lohikaloihin. On kuitenkin mahdollista, että sillä on merkittäviä välillisiä vaikutuksia.

Tuulenkala on erittäin tärkeä osatekijä Tenojoen suun ekosysteemissä. Tutkimukset ovat osoittaneet, että tuulenkala on useiden potentiaalisten saalistajien, muun muassa isokoskelon, pääasiallinen ravinto. Tuulenkalan on arveltu muodostavan näin hallitsevan osan niiden ruokavalioista, koska se on helpoimmin saalistettavissa oleva kala.

Norjassa tiedetään elävän viisi erilaista tuulenkalamalajia, mutta kalastushallinnon mukaan ei ole tietoa siitä, mitkä lajit oleskelevat Tenojoen suualueella. Koska Tenojoen suun tuulenkalakannasta on vain rajallista tietoa ja koska kalakannan merkitys Tenojoen suun elämälle ja lohenpoikasten eloonjäämiselle on ratkaiseva, kalahallinto korostaa ruoppauksen aiheuttamien vaikutusten perusteellisen kartoittamisen tärkeyttä. Sen yhteydessä on tutkittava, kuinka hiekkamassojen siirtäminen pois väylältä ja niiden läjittäminen Tenonvuonoon vaikuttavat tuulenkalaan. Kalahallinto on liittännyt palautteeseensa saatavilla olevaa tietoa tuulenkalaan ja siitä, kuinka tuulenkala on pyydetty aiemmin Tenojoen suualueella.

Kommentti:

Asemakaavan perustaksi ollaan tällä hetkellä laatimassa vaikuttavuusselvityksiä, joissa kiinnitetään huomiota muun muassa siihen, miten toimenpide vaikuttaa loheen, tuulenkalaan, lintuihin ja luonnonpuistoon kokonaisuudessaan. Tuulenkalaan koskeva vaikuttavuusselvitys perustuu kenttätyöskentelyyn, jossa tutkitaan muun muassa tuulenkalan oleskelupaikkoja ja paikkoja, joissa sitä ei esiinny. Tarvittaessa ehdotetaan myös haittavaikutusten torjuntatoimenpiteitä.

Jo tähän mennessä on laadittu useita raportteja, joissa käsitellään virtauksia, hiekkamassojen siirtymistä ja maa-ainesten läjittämistä. Nämä raportit luovat perustan asemakaavatyölle ja vaikutusten arvioinnille.

2. Palaute, joka koskee ilmoitusta kaavoitustyön käynnistämisestä ja kaavaehdotuksesta

2.1 Valtion virastoilta saatu palaute

Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard (Huippuvuorten mineraalivarjoja hallinnoiva virasto, DMF), päivätty 10. huhtikuuta 2017

Norjalla on suuret mineraalivarjat, joita nyky-yhteiskunta tarvitsee ja joiden hyödyntäminen voi tuottaa lisäarvoa. Jouluvuonossa louhitaan kaivannaisia, sillä siellä sijaitsee kansainvälisesti merkittävä kvartsiittiesiintymä.

Elkem AS Tana harjoittaa Norjan suurimpaan kvartsiittikaivokseen liittyvää liiketoimintaa, ja massojen kuljetukset hoidetaan rahtilaivoilla. Siksi väylän kulkukelpoisuus ja turvallisuus ovat Jouluvuonon kvartsiittikaivoksen elinkeinotoiminnalle tärkeitä. Huippuvuorten mineraalivarjoja hallinnoiva virasto kannattaa väylän käynnissä olevaa asemakaavatyötä, eikä sillä ole muuta huomautettavaa esitettyyn kaavasunnitelmaan.

Statens vegvesen (Norjan tielaitos), päivätty 21. huhtikuuta 2017

Kaavoitustyö ei vaikuta mihinkään läänin alueella sijaitsevaan tiehen. Siksi valtion tielaitoksella ei ole mitään huomautettavaa esitettyyn kaavasunnitelmaan. Kaavoitustyö ei myöskään vaikuta tielaitoksen alakohtaiseen vastuualueeseen.

Finnmark fylkeskommune (Finnmarkin maakuntahallitus), päivätty 25. huhtikuuta 2017

Finnmarkin maakuntahallitus on tyytyväinen laadittavana olevaan vaikuttavuusselvitykseen ja laadittuun kaavasunnitelmaan. Maakuntahallitus huomauttaa, että kaavasunnitelma on laadittu hyvin. Finnmarkin maakuntahallituksella ei ole tällä hetkellä muuta huomautettavaa kaavasta.

Finnmarkin maakuntahallituksella ei ole tietoa kyseisellä alueella mahdollisesti olevista automaattisesti rauhoitetuista kulttuuriperinnekohteista. Siksi maakuntahallituksella ei ole mitään erityisiä yleiskaava-alueen kulttuuriperinteisiin liittyviä huomautuksia. Maakuntahallitus muistuttaa kuitenkin huolellisuusvelvoitteesta (aktsomhetsplikten), joka tulee sisällyttää kaavoitusmääräyksiin omaksi alakohdaksi. Maakuntahallitus ehdottaa, että kulttuuriperinnekohteita ja huolellisuusvelvoitteesta koskevat määräykset muotoillaan seuraavasti:

Jos maaperästä löytyy työn yhteydessä esineitä tai muita jälkiä, jota viittaavat alueella entisaikojen toimintaan, työ tulee keskeyttää välittömästi ja asiasta tulee lähettää ilmoitus Finnmarkin maakuntahallitukselle ja Saamelaiskäräjille, vrt. kulttuuriperintölain 8 §:n toinen momentti.
Tästä ilmoitusvelvollisuudesta on tiedotettava työn suorittamisesta vastaaville henkilöille.

Maakuntahallitus huomauttaa lisäksi, että asia edellyttää erillisen lausunnon hankkimista Saamelaiskäräjien ympäristö-, alue- ja Finnmarkin kulttuuriperintöosastolta. Lisäksi huomautetaan, että tällaisessa tilanteessa on myös hankittava erillinen lausunto Tromssan museolta. Kyseinen yliopistomuseo on vedenalaisia kulttuuriperintökohteita hallinnoiva oikea viranomainen, vrt. kulttuuriperintölain 14 §.

Kommentti:

Ilmoitus kaavoitustyön aloittamisesta ja kaavasunnitelmaehdotuksesta jätettiin erehdyksessä lähettämättä lausuntokierrokselle Tromssan museoon. Kystverket on ollut yhteydessä museoon ja pahoitellut asiaa. Museolle on annettu lisäaikaa palautteen antamiselle.

Ehdotus kulttuuriperintökohteisiin ja huolellisuusvelvoitteisiin liittyväksi määräykseksi on kulttuuriperintölain 8 §:ssä mainitun vaatimuksen mukainen. Lakisääteisiä vaatimuksia ei sisällytetä määräyksiin, vrt. yleiskaavoja (T-1490) koskevan ohjeen 6 luku. Huolellisuusvelvoite mainitaan sen sijaan kaavan kuvauksessa.

Saamelaiskäräjät, päivätty 26. huhtikuuta 2017

Kystverket on esitellyt huolellisesti laaditun kaavasunnitelman, jossa kuvataan ja perustellaan suunniteltua toimenpidettä ja vaikuttavuusselvityksen aihealuetta. Saamelaiskäräjät pitää toimenpidealueesta laadittavaa asemakaavaa ja vaikuttavuusselvitystä myönteisinä asioina. Tenon lohi on saamelaiskulttuurin kantava voima Tenojokilaaksossa, eikä lohien vaelluksen merkitystä Tenon vesistössä saa Saamelaiskäräjien mielestä aliarvioida tässä työssä.

Kaavasunnitelman mukaan selvitykset rajataan koskemaan toimenpiteitä, jotka voivat vaikuttaa villiloheen, tuulenkaloihin, lintuihin ja Tenonjoensuun luonnonpuistoon. Yhdessä raportissa on jo tutkittu anadromisten kalojen mahdollista talviaikaista oleskelua Tenojoen suulla ja kartoitettu meriympäristöä sekä Jouluvuonossa tapahtuvaa ruoppausta ja läjitystä. Tällä hetkellä on valmisteilla raportti toimenpiteen mahdollisista vaikutuksista kansalliseen lohivuonoon ja alueen lohikantaan.

Yhteiskuntataloudellisen raportin mukaan tuulenkala on Tenojoen suun ekosysteemin tärkeä osa. Se tarjoaa ravintoa sekä linnoille, hylkeille, lohille että nieriöille. Jos ruoppaus vaikuttaa tuulenkalakantaan, myös ravintoketjun muille lajeille jää vähemmän syötävää. Raportissa korostetaan, että lohikannan pieneneminen on yksi toimenpiteen aiheuttama mahdollinen ympäristökustannus. Asiasta tiedetään toistaiseksi kuitenkin vain melko vähän, mutta alan tietämystä pyritään kartuttamaan. Saamelaiskäräjien käsityksen mukaan vaikuttavuusselvityksen yhteydessä on myös tehtävä sellaisia "worst case scenario" - arvioita, joiden mukaan Tenon lohi kärsii suuresti Tenojoen suun ruoppauksen vaikutuksista. Minkälaisia haittavaikutusten torjuntatoimia on sitten saatavilla?

Vaikka tällaisen tilanteen todennäköisyyttä pidetään raporteissa toistaiseksi vähäisenä, tähän mahdollisuuteen on syytä suhtautua hyvin vakavasti. Lohi ei ole ainoastaan arvokas virkistyskalastajien suosima kala, vaan se on saamelaiskulttuurin keskeinen tekijä Tenojokilaaksossa. Toimenpiteen toteuttamisen yhteydessä on huolehdittava myös saamelaiskulttuurin, elinkeinon harjoittamisen ja yhteiskunnallisen elämän luontoyhteyden turvaamisesta.

Saamelaiskäräjät edellyttää, että käynnissä olevat selvitykset alueen kansalliseen lohivuonoon ja lohikantaan kohdistuvista vaikutuksista perustuu olemassa oleviin pyyntitilastoihin, tutkimustietoon ja julkiseen tietoon. Saamelaiskäräjät edellyttää, että vaikuttavuusselvityksen lähtökohtana pidetään tutkimustuloksista ja hallintotiedosta saatua tietoa samoin kuin alueen käyttäjien antamaa perinteistä tietoa.

Kommentti:

Asemakaavan perustaksi ollaan tällä hetkellä laatimassa vaikuttavuusselvityksiä, joissa kiinnitetään huomiota muun muassa siihen, miten toimenpide vaikuttaa loheen, tuulenkalaan, lintuihin ja luonnonpuistoon kokonaisuudessaan. Tuulenkalaa koskeva vaikuttavuusselvitys perustuu kenttätöskentelyyn, jossa tutkitaan muun muassa tuulenkalan oleskelupaikkoja ja paikkoja, joissa sitä ei esiinny. Tuulenkalan merkitys koko ekosysteemille on suuri. Tämän vuoksi tuulenkalaan mahdollisesti kohdistuvilla vaikutuksilla on merkitys sille, miten muun muassa lohi altistuu vaikutuksille. Tarvittaessa ehdotetaan myös haittavaikutusten torjuntatoimenpiteitä.

Prosessin aikana on tähän mennessä järjestetty useita tätä prosessia käsitteleviä avoimia kokouksia Tenon kylässä ja Austertanassa. Lisäksi Kystverket on järjestänyt prosessin kuluessa tapaamisia alueen käyttäjien eli niin yksittäisten henkilöiden kuin eri ryhmittymienkin kanssa. Tapaamisissa on haluttu antaa hanketta koskevia yleisiä tietoja mutta myös valmistella erilaisia selvityksiä. Alueen käyttäjiltä kerätään perinteistä tietoa myös Tenon vesistön kalastushallinnon kanssa käytävän vuoropuhelun avulla.

Tromsø Museum – Universitetsmuseet (Tromssan museo – Yliopistollinen museo), päivätty 27. huhtikuuta 2017

Tromssan museo muistuttaa, että kaikki mereen kohdistuvia toimenpiteitä käsittelevät aineistot tulee lähettää Tromssan museoon lausunnon saamista varten. Museo toteaa, ettei se saanut tietoa suunnitelluista toimenpiteistä myöskään vuonna 2012 käynnistetyin esiprojektin yhteydessä.

Vaikka toimenpidealueella ei sijaitse tunnettuja kulttuurimuistomerkkejä, Tromssan museo haluaa täsmentää, ettei alueella ole koskaan suoritettu meriarkeologisia tutkimuksia. Sekä ruoppaus että ruoppausmassojen läjitys ovat laajoja toimenpiteitä ja voivat aiheuttaa haittaa vedenalaisille kulttuurimuistomerkeille. Siksi Tromssan museo harkitsee tekevänsä

ilmoituksen siitä, että merellä sijaitsevalla hankealueella on tehtävä meriarkeologinen tutkimus kulttuuriperintölain 9 §:n nojalla.

Jos väylän pohjaa on aiemmin kartoitettu meriakustisilla laitteilla ja ROV-tekniikkaan perustuvilla videonauhoituksilla, museo pyytää saada nämä aineistot nähtäväkseen voidakseen tehdä toimenpidettä koskevan meriarkeologisen arvion.

Läjitysalueen suunniteltu 60–90 metrin syvyys ylittää Norjan työsuojeluviranomaisen (Arbeidstilsynet) meriarkeologisille sukelluksille salliman syvyyden. Siksi Tromssan museo pyytää hankkeeseen ryhtynyttä tahoja lähettämään meriarkeologisen arvion perustana käytettävää tietoa läjitysalueen merenpohjasta tehdystä tai suunnitteilla olevasta kartoituksesta. Merenpohjan ROV-tekniikalla toteutettu meriakustinen kartoitus ja videonauhoitukset luovat yhdessä tyydyttävän perustan tätä tarkoitusta varten.

Kommentti:

Väylän merenpohjaa ja läjitysalueetta on kuvannut Tromssassa toimiva Dykker Sentret AS vuonna 2013, ja ROV-tekniikkaan perustuvan läjitysalueen kartoituksen on tehnyt Dyknor AS heinäkuussa 2016. Museolle lähetettiin 4. toukokuuta 2017 linkki, josta voi ladata sekä filmin että ROV-videon.

Fiskeridirektoratet region Nord (Pohjoisen alueen kalastusvirasto, FIN), päivätty 2. toukokuuta 2017

Toimenpide on tarkoitettu suorittamaan alueilla, joilla Kalastusvirasto on tehnyt rekisteröintejä rannikkokalastusta koskevien tietojen pohjalta. Rannikkokalastusta koskevat tiedot ovat saatavilla täällä: <http://www.fiskeridir.no/Kart>.

Kalastusvirasto toteaa, että kaikkia viraston tekemiä rekisteröintejä on kuvailtu kaava-suunnitelmassa. Tämä on hyvin myönteinen asia. Kalastusvirasto edellyttää, että kaavaehdotuksessa selostetaan toimenpiteen vaikutusta resursseihin ja tässä rekisteröityyn kalastustoimintaan.

Kaava-suunnitelmassa on maininta, jonka mukaan alueella on tehty havaintoja ”mustalla listalla olevasta lajista kuningasravusta”. Kalastusvirasto korostaa, ettei kuningasrapua ole hallituksen esityksen nro 40 (2006–2007) nojalla pidettävä Itä-Finmarkissa vieraslajina.

Kalastus suunnittelualueella on melko vähäistä. On toivottavaa, että sekä maa-ainesten läjityksen että väylän parannuksen yhteydessä ryhdytään sellaisiin haittavaikutusten torjuntatoimiin, joilla estetään sedimenttien nouseminen pohjasta.

Tämä asia on syytä mainita kaavaehdotuksessa.

On hyvin myönteistä, että Kystverket on ollut yhteydessä paikallisiin kalastusyhdistyksiin ja että ne ovat yhdessä löytäneet sopivan alueen, jolle ruoppausainekset voidaan läjittää.

Kalastusvirasto olettaa, että läjitys voi vaikuttaa alueella rekisteröidyn rasvakalan kutualueeseen. Rasvakalaa on pyydetty viime vuosina vain vähän, mutta pyynnin voi olettaa lisääntyvän, koska rasvakalan pyynti on tarkoitettu ottaa MSC-sertifioinnin (Marine Stewardship Councilin ohjelman) piiriin.

Finmarkissa on rekisteröity useita rasvakalan kutualueita. Kalastusvirasto ei pysty sanomaan mitään siitä, mikä on Stangnesoddenin kutualueen arvo suhteessa rasvakalojen muiden kutualueiden arvoon.

Tenonvuonon sisäosien kutualueiden ja kalastustoiminnan rekisteröintien perusteella läjitysalue on paras vaihtoehto, kun otetaan huomioon Kalastusviraston suojeluvaihtoehtoon

piiriin kuuluvat edut. Toimenpiteen vaikutusalueen piiriin joutuva rasvakalan kutualue on pieni ja vain yksi monista, joten Kalastusvirastolla ei ole mitään sitä vastaan, että läjitysalue sijoitetaan ehdotettuun paikkaan. On toivottavaa, ettei maa-aineksia läjitetä kutuaikana.

Kommentti:

Arviot toimenpiteen vaikutuksista resursseihin ja kalastustoimintaan tehdään kaavan kuvauksen luvussa, jossa käsitellään kaavan vaikutuksia. Asemakaavan perustaksi ollaan tällä hetkellä laatimassa vaikuttavuusselvityksiä, joissa kiinnitetään huomiota muun muassa siihen, miten toimenpide vaikuttaa loheen, tuulenkalaan, lintuihin ja luonnonpuistoon kokonaisuudessaan. Tuulenkalaa koskeva vaikuttavuusselvitys perustuu kenttätyöskentelyyn, jossa tutkitaan muun muassa tuulenkalan oleskelupaikkoja ja paikkoja, joissa sitä ei esiinny. Tarvittaessa ehdotetaan myös haittavaikutusten torjuntatoimenpiteitä.

Kaavasuunnitelmaehdotuksen 5.6.2 luvussa todetaan, että kuningasrapua pidetään Itä-Finmarkissa taloudellisena resurssina.

Suomalais-norjalainen rajavesistökomissio, päivätty 8. toukokuuta 2017

Komissio suhtautuu myönteisesti siihen, että kaava- ja selvitystyölle asetetaan nyt kaavasuunnitelmassa selkeät kehykset. Kaavasuunnitelmassa määritetään muun muassa, kuinka toimenpiteen ympäristövaikutuksia selvitetään. Tämä antaa eri sidosryhmille mahdollisuuden tutustua ja myötävaikuttaa selvitystyöhön.

Komissio haluaa tämän lisäksi korostaa, että suunnitteilla olevien vaikuttavuusselvitysten on annettava tietoa ja kerrottava kaikkien suunniteltujen toimenpiteiden vaikutuksista:

- yhteisiin lohi- ja meritaimenkantoihin kalojen koko elinkaaren ajan
- tuulenkalakantaan, koska tuulenkala on ekosysteemin avainlaji.
- Niiden on myös täytettävä vesiasetuksessa ja EU:n vesipuitedirektiivissä asetetut selvitysvaatimukset.

Selvitysten on lisäksi annettava vastaus kysymykseen, mitä mahdollisia haittavaikutusten torjuntatoimia aiotaan soveltaa, mikäli toimenpiteet vaikuttavat haitallisesti edellä mainittuihin osa-alueisiin.

Rajavesistökomissio viittaa palautteessaan myös vuonna 2013 antamiinsa suosituksiin, joiden mukaan viranomaisten tulisi analysoida ympäristövaikutuksia hyvissä ajoin ennen ruoppauksen käynnistämistä koskevan mahdollisen päätöksen tekemistä.

Kommentti:

Asemakaavan perustaksi ollaan laatimassa vaikuttavuusselvityksiä, joissa kiinnitetään huomiota muun muassa siihen, miten toimenpide vaikuttaa loheen, tuulenkalaan, lintuihin ja luonnonpuistoon kokonaisuudessaan. Tarvittaessa ehdotetaan myös haittavaikutusten torjuntatoimenpiteitä.

Vesiasetuksen 12 pykälän soveltamista on arvioitava silloin, kun tehdään yksittäisiä päätöksiä uusia toimenpiteitä koskevista tai sellaisista vesistöön vaikuttavista uusista toimista, jotka voivat vaarantaa ympäristötavoitteiden toteutumisen tai heikentää vesistön tilaa. Tämä arvio tehdään kaavan kuvauksen luvussa, jossa käsitellään kaavan vaikutuksia.

Tromssan museo, päivätty 10. toukokuuta 2017

Väylää ja läjityspaikkaa koskeva dokumentaatio lähetettiin museolle 4. toukokuuta 2017. Tromssan museo katsoo, että tämä dokumentaatio luo tyydyttävän perustan meriarkeologisen lausunnon antamiselle. Dokumentaatio käsittää videonauhoituksia, joita ovat tehneet sekä väylän sukellustarkastuksen tehnyt Tromsø Dykker Sentret vuonna 2013 että ROV-tekniikalla läjitysaluetta kuvannut Dykknor AS heinäkuussa 2016.

Museo on käynyt kaikki videonauhoitukset läpi, eikä nauhoituksissa näkynyt automaattisesti suojeltavia kulttuurimuistomerkkejä tai muita kulttuurihistoriallisesti merkittäviä löydöksiä. Saatujen dokumenttien perusteella voidaan olettaa, ettei toimenpidealueilta juuri löydy säilyttämistä edellyttäviä kulttuuriperintökohteita. Siksi Tromssan museolla ei ole mitään huomautettavaa suunniteltuihin toimenpiteisiin tai kaavaehdotukseen.

Kystverket – kystforvaltning (Norjan rannikkolaitos – rannikkohallinto) päivätty 11. toukokuuta 2017

Rannikkohallinnon mielestä kaavasuunnitelma on hyvin laadittu. Lisäksi se pitää tärkeänä, että kaikki aiemmin hyväksytyt kaavat ja kaavadokumentit sovitetaan yhteen niin, että alueen käyttö on yksiselitteinen ja yhdenmukainen. Rannikkohallinto pyytää myös arvioimaan, onko kaavasuunnitelmassa tarpeellista mainita erikseen se, että läjityspaikan perustamista varten on haettava lupa satama- ja väylälain nojalla (vrt. 3.4 ja 3.5 luku).

Kommentti:

Kaavasuunnitelman 3.6 luvussa todetaan selkeästi, että läjityspaikan perustaminen edellyttää luvan hakemista satama- ja väylälain nojalla.

Fylkesmannen i Finnmark (Finnmarkin lääninhallitus), päivätty 29. toukokuuta 2017

Lääninhallitus ilmoittaa olevansa luonnonsuojelun vastuviranomainen. Lääninhallitus kirjoittaa lisäksi 29.5.2017 päivätyssä kirjeessään tehneensä toimenpidettä koskevan alustavan arvion suhteessa suojeluasetukseen. Hallintoelin voi määritellä tätä työtä koskevat ehdot.

Lääninhallitus ei kuitenkaan katso tällä hetkellä saatavilla olevien tietojen olevan riittäviä ehtojen asettamista silmällä pitäen. Siksi ehtoja on tarkoitus asettaa ruoppauslupahakemuksen yhteydessä ruoppaus- ja läjitysasetuksen 22 luvun ja saastumisen ehkäisemisestä annetun lain 11 §:n nojalla. Tätä hakemusta käsitellään hyväksytyyn kaavan tai kaavapoikkeaman perusteella.

Lääninhallituksen mielestä kaavasuunnitelmassa on selostettava lyhyesti ilmoitetun kaavoitustyön ja vaikuttavuusselvityksen sekä kansallisten ympäristötavoitteiden välistä suhdetta. Aluehallintoa ja retkeilytoimintaa koskeva kansalliset ympäristötavoitteet on määritetty hallituksen esityksissä (St.meld.) nro 26 (2006–2007), hallituksen ympäristönsuojelupolitiikka ja valtakunnan ympäristön tila sekä hallituksen esityksessä nro 14 (2015–2016) – Natur for livet, Norjan luonnon monimuotoisuuden toimintaohjelma. Tämä johtuu siitä, että kaavasuunnitelman on muun muassa luotava pohja asianomaisten viranomaisten tekemälle arviolle siitä, voiko toimenpide olla ristiriidassa kansallisten tai tärkeiden alueellisten etujen kanssa.

Lääninhallitus muistuttaa alueellista ja kunnallista suunnittelua koskevista kansallisista tavoitteista, jotka hyväksyttiin 12. kesäkuuta 2015. Näitä tavoitteita on pidettävä maankäyttö- ja rakennuslain mukaisen kaavoitustyön lähtökohtana. Lääninhallitus viittaa myös maankäyttö- ja rakennuslain 3-1 §:ään, lakiin perustuvan suunnittelun tehtävät ja

näkökohdat. Lääninhallitus pyytää, että kansalliset tavoitteet mainitaan kaavasuunnitelmassa.

Lääninhallituksen arvion mukaan ei riitä, että vaikuttavuusselvityksen yhteydessä hyödynnetään ainoastaan nykytietämystä. Kaavasuunnitelmassa on vaadittava uusien kartoitusten tekemistä, vrt. vaikuttavuusselvityksiä koskevan asetuksen 9 §:n 1 momentti.

Lääninhallitus kirjoittaa edelleen, että vaikuttavuusselvityksen on oltava luonteeltaan sellainen, että se voi luoda tyydyttävän perustan luonnon monimuotoisuuslain ympäristöoikeudellisten periaatteiden mukaiselle arvioinnille ja painottamiselle. On myös tuotava näkyvästi esiin, kuinka vaikutukset kohdistuvat mahdollisuuteen saavuttaa luontotyypeille ja lajeille asetetut hallinnolliset tavoitteet, vrt. luonnon monimuotoisuuslain 4 ja 5 §. Lääninhallitus pyytää näiden näkökohtien tuomista esiin kaavasuunnitelmassa jossakin sopivassa kohdassa. Tämä tarkoittaa muun muassa sitä, että siinä on kuvattava, miten kaava voi vaikuttaa ensiarvoisessa asemassa oleville lajeille, Norjan punaisella listalla vuonna 2015 oleville lajeille, Norjan luontotyyppien punaisella listalla vuonna 2011 oleville alueellisesti ja kansallisesti tärkeille luontotyypeille jne. Näihin lajeihin ja luontotyypeihin kohdistuvaa vaikutusta on arvioitava sen kokonaiskuormituksen mukaan, jolle ne ovat jo altistuneet tai altistuvat tulevaisuudessa.

Lääninhallitus viittaa myös ryhmäkirjeeseen T-2/16, jonka aiheena oli ”Ympäristöön liittyvät kansalliset ja tärkeät alueelliset edut – ympäristöhallinnon vastaväitemenettely”. Siitä käy ilmi, että vastaväitettä on arvioitava, kun alueen ehdotettu uusi käyttötapa aiheuttaa haittaa muun muassa edellä mainituille lajeille ja luontotyypeille. Jotta luonnon monimuotoisuudelle haittaa aiheuttavista alueista saadaan täydellinen yleiskuva, lääninhallitus suosittelee ryhmäkirjeeseen T-2/16 tutustumista.

Lääninhallitus pyytää, että yleiskaavaan liittyvän tulevan työn lähtökohtana pidetään ohjetta ”Luonnon monimuotoisuuslaki, II luku, kestävää käyttöä koskevat yleiset määräykset” (T-1554 B). Lääninhallitus kirjoittaa edelleen, että tietopohjaiselle hallinnoinnille (8 §) ja varovaisuusperiaatteen soveltamiselle (9 §) asetettujen vaatimusten mukaan toimenpiteille ei tule antaa lupaa silloin, kun ne ovat mahdollisesti ristiriidassa luonnon monimuotoisuuden kanssa, ellei lupa-asian yhteydessä ole otettu riittävästi huomioon yhteiskunnallisia näkökohtia (vrt. luonnon monimuotoisuuslain 14 §).

Lääninhallitus viittaa siihen, että kaavasuunnitelmaehdotuksen 7 luvussa ”Vaikuttavuusselvityksen aihe” on todettu, ettei maisemakuva ole tärkeä aihealue tässä yhteydessä. Lääninhallitus on samaa mieltä asiasta ruoppauksen osalta mutta pitää ehdottoman tärkeänä sitä, että maisemakuva visualisoidaan niin, että siinä otetaan huomioon merimerkit.

Lääninhallitus kirjoittaa edelleen, että ruoppaus on suunniteltu suoritettavaksi marraskuun ja helmikuun välisenä aikana, jolloin kyseisellä alueella oleskelee erityisen paljon talvehtivia merilintulajeja kuten alli, haahka ja kyhmyhaahka. Bioforsk on aiemmin tehnyt lintujen laskentaa Tenjoensuun luonnonpuistossa. Laskennat suoritettiin syyskuun 2011 ja elokuun 2012 välisenä aikana seuraavissa paikoissa: Stangnes, Høyholmen, Grønnes, Gulholmen ja Kaldbakknes.

Varsinainen ruoppaus häiritsee talvehtivien lintulajien elämää, mutta siitä voi aiheutua myös pysyvämpiä kielteisiä vaikutuksia. Kielteinen vaikutus ruoppausalueella ja merenpohjassa eläviin lajeihin voi ulottua haitallisesti myös muuttolintuihin, jotka käyttävät luonnonpuistoa levähdys- ja syönnösalueena muina vuodenaikoina. Lisäksi tämä koskee myös merinisäkkäitä kuten kirjohyljettä (*Phoca vitulina*) ja harmaahyljettä (*Halichoerus*

grypus). Lääninhallitus muistuttaa, että kirjohylje on luokiteltu Norjan lajien punaisella listalla vaarantuneeksi (VU).

Lääninhallitus huomauttaa, että Tenon vesistöissä sivujokineen elää monia omaleimaisia lohikantoja. Kokonaisuutena katsoen Tenojoen kutukantaa ja pyyntipotentiaalia pidetään erittäin huonona (Vitenskapelig råd for lakseforvaltning, Norjan lohikantojen hoidon tieteellinen lautakunta 5–2017). Tenojoen lohia (*Salmo salar*) ja meritaimenia (*Salmo trutta*) oleskelee toisinaan jokisuun alueella. Meritaimen syö tuulenkalaa ja muita Tenon suun hiekkasärkillä eläviä saaliseläimiä.

Joulujoki laskee Jouluvuonon pohjukkaan. Jokea säännöstellään vesivoiman tuottamiseksi. Vesistöissä tavataan lohia, meritaimenia ja nieriää (*Salvelinus alpinus*). Kalat vaeltavat vesistöistä pois Jouluvuonon kautta ja edelleen Tenonvuonoon. Lavvonjargsundetin sisä- ja ulkopuoliset alueet ovat Joulujoesta lähteneiden meritaimenien ja nieriöiden tärkeitä syönnösalueita.

Lääninhallitus kuvaa tuulenkalaa (*Ammodytes* spp.) merikalaksi lukeutuvaksi lajiksi, jota esiintyy Norjan koko rannikon alueella. Laji oleskelee hiekkapohjaisissa vesissä. Levossa ollessaan tuulenkala kaivautuu hiekkapohjaan. Loppusyksyllä ja talvella tuulenkala on lepotilassa hiekkapohjassa pidemmän aikaa. Sen kutuaika on myöhään syksyllä tai talvella. Munat kiinnittyvät kutemisen jälkeen substraattiin ja jäävät pohjaan. Tuulenkala on Tenojoen suulla muiden kalojen ja merilintujen tärkein saaliseläin, joten sitä voidaan pitää avainlajina.

Vaikuttavuusselvityksestä on käytävä selkeästi ilmi, mitä lajeja ja luontoarvoja kaava- ja vaikutusalueella esiintyy. Tämä edellyttää sekä nykytietämyksen hyödyntämistä että uusien kartoitusten tekemistä. On myös tärkeää arvioida konkreettisesti, kuinka suunnitellut toimenpiteet voivat vaikuttaa luonnon monimuotoisuuteen, vrt. luonnon monimuotoisuuslain hallinnolliset tavoitteet, 4 ja 5 §.

Lääninhallitus haluaa tässä yhteydessä korostaa, että on hyvin tärkeää tehdä tuulenkalaan kohdistuvia mahdollisia vaikutuksia koskeva perusteellinen kartoitus ja arvio, koska se on avainasemassa Tenojoen suulla ja Jouluvuonossa elävien lukuisten kala- ja lintulajien saaliseläimenä.

Kaavasunnitelmassa on selvitettävä toiminnasta aiheutuvat ei-akuutit päästöt sekä toiminnasta aiheutuvien äkillisten päästöjen mahdollisesti aiheuttamat seuraukset.

Maaperän ja veden saastumisen osalta lääninhallitus edellyttää niin perinpohjaisesti tehtyä vaikuttavuusselvitystä, että se täyttää ympäristöviraston (Miljødirektoratet) päästölupahakemuksen käsittelemiselle asettamat vaatimukset. Tässä yhteydessä viitataan ohjeeseen M-350.

Lääninhallitus viittaa myös vesiasetuksen 12 §:ään ja siihen, että hankkeeseen ryhtyvän on tehtävä arvio siitä, mihin vesistöihin voi kohdistua sellaisia vaikutuksia, että niiden ekologinen tai kemiallinen tila heikkenee.

Vaikuttavuusselvityksestä on käytävä selkeästi ilmi, mitä mahdollisia vaikutuksia toimenpiteellä on vesiympäristön eri osa-alueille. Toisin sanoen on selvitettävä, mitä vaikutuksia aiheutuu varsinaisesta ruoppauksesta ja läjityksestä, toimenpidevaiheen aikaisesta saastumisesta ja laivaliikenteen muuttumisesta sekä sen yhteydessä syntyvistä saasteista.

Selvityksessä on pohdittava, mihin haittavaikutuksia lieventäviin toimiin toimenpidevaiheessa voidaan ryhtyä.

Lopuksi lääninhallitus viittaa yleiskaavan laatimiseen liittyviin asiaankuuluviin ohjeisiin, luonnon monimuotoisuuslain 8–12 §:ään ja kaavakartan laadunvarmistukseen. Lääninhallitus muistuttaa vielä, että kaikki riski- ja haavoittuvuusanalyysin yhteydessä tunnistettavat seuranta- ja lievennystoimet on sisällytettävä kaavamääräyksiin.

Kommentti:

Lääninhallitus kirjoittaa tehneensä luonnonpuistossa toimenpiteeseen liittyvän alustavan arvion. Kystverket ei pidä lääninhallituksen kirjettä alustavana arviona siitä, kuuluuko toimenpide suojelumääräysten V kohdan 8 alakohdan piiriin vai tuleeko toimenpidettä käsitellä luonnon monimuotoisuuslain 48 §:n mukaan. Kirjeessä ei sanota mitään siitä, että arviot ovat alustavia.

Lääninhallitus viittaa sekä kaavoitustyön aloittamisilmoitukseen liittyvässä palautteessaan että kirjeessä, jossa toimenpidettä on arvioitu suojeluasetuksen pohjalta, ruoppaus- ja läjitysasetuksen 22 lukuun. Oletamme, että lääninhallitus tarkoittaa tässä yhteydessä meressä ja vesistöissä suoritettavaa ruoppausta ja läjitystä koskevan saastumisen ehkäisemisestä annetun asetuksen (forurensningsforskriften) 22 lukua. Ymmärrämme, että ruoppauksen mahdolliset ehdot määritetään saastumisen ehkäisemisestä annetun asetuksen (forurensningsforskriften) 22 luvun mukaisen hakemuksen käsittelyn yhteydessä.

Lääninhallitus toivoo, että kaavasunnitelmassa selostetaan ilmoitetun kaavoitustyön ja kansallisten ympäristötavoitteiden välistä suhdetta niin, että asianomaiset viranomaiset voivat arvioida, voiko toimenpide olla ristiriidassa kansallisten tai tärkeiden alueellisten etujen kanssa. Kystverket ei pidä tätä tarpeellisena. Olemme kaavasunnitelmaehdotuksessa ilmaisseet selkeästi, että kaavoitustyö saattaa aiheuttaa haittaa Tenojoensuun luonnonpuistolle, Tenojoelle kansallisena lohivesistönä ja Tenonvuonolle kansallisena lohivuonona. Tätä taustaa vasten ei voi olla epäilystäkään siitä, että toimenpide voi olla ristiriidassa kansallisten tai tärkeiden alueellisten etujen kanssa.

Kystverket huomioi, että lääninhallitus toivoo kaavasunnitelmaan otettavaksi mukaan kohdan, jossa mainitaan alueelliselle ja kunnalliselle suunnittelulle asetetut kansalliset tavoitteet. Se sisällytetään 3 lukuun, jossa käsitellään kaavoitustyön kehyksiä ja suuntaviivoja.

Lääninhallitus kirjoittaa muun muassa, että kaavasunnitelmassa on vaadittava uusien kartoitusten tekemistä, ja viittaa siinä yhteydessä vaikuttavuusselvityksiä koskevan asetuksen 9 §:ään. Kystverketille ei ole käynyt selväksi, mitä lääninhallitus tarkoittaa tässä yhteydessä. Kaavasunnitelmaehdotuksessa on lueteltu erinäisiä raporteja, joita hankkeen yhteydessä on jo laadittu. Suurin osa näistä raporteista perustuu kenttätöskentelyyn eli uusiin kartoituksiin. On esimerkiksi laadittu neljä merikartoitusta käsittelevää raporttia, jotka kaikki perustuvat tämän projektin yhteydessä suoritettuun kenttätööhön. Lisäksi tällä hetkellä on käynnissä luontoympäristöä koskeva vaikuttavuusselvitys, joka koskee muun muassa tuulenkalaa ja lohta ja jonka yhteydessä myös tehdään tuulenkalaa koskevia kenttätutkimuksia raporttien perustaksi. Tätä kuvataan tarkemmin kaavasunnitelmaehdotuksen 7 luvussa.

Lääninhallituksen viittaus vaikuttavuusselvityksiä koskevan asetuksen 9 §:ään lienee virheellinen. Kyseinen 9 § koskee lisäselvityksiä, joita tehdään kaavaehdotuksen

vaikutuksia kartoittavien kuulemisten ja julkisten tarkastusten yhteydessä. Niissä ei ole vaadittu uusien kartoitusten tekemistä.

Lääninhallitus pyytää myös luonnon monimuotoisuuslain 4 ja 5 §:ssä mainittujen suuntaviivojen esille nostamista kaavasuunnitelmassa jossakin sopivassa kohdassa. Kystverket ei pidä tätä tarkoituksenmukaisena. Luonnon monimuotoisuuslain 7 §:stä seuraa, että julkisen viranomaistoiminnan harjoittamisen suuntaviivoina pidetään saman lain 8–12 §:n ympäristöoikeudellisia periaatteita. Nämä periaatteet ovat asian käsittelyä koskevia säännöksiä, joilla varmistetaan, että luonnon monimuotoisuus otetaan huomioon luontoa koskevan viranomaistoiminnan yhteydessä. Nämä periaatteet on yhdessä 4 ja 5 §:n hallinnollisten tavoitteiden kanssa otettava huomioon alakohtaisten säädösten sekä maankäyttö- ja rakennuslain mukaan tehdyissä arvioinneissa. Luonnon monimuotoisuuslain 8–12 §:n mukaiset arvoinnit sekä 4 ja 5 §:n hallinnolliset tavoitteet sisällytetään kaavan kuvauksen lukuun, jossa käsitellään kaavaehdotuksen vaikutuksia.

Lääninhallitus mainitsee luonnon monimuotoisuuslain ja luonnon monimuotoisuuden painottamisen suhteessa yhteiskunnallisiin näkökohtiin ja viittaa siinä yhteydessä luonnon monimuotoisuuslain 14 §:ään. Kystverket huomauttaa, että kyseisellä määräyksellä on merkitystä ainoastaan luonnon monimuotoisuuslain perusteella tehtäville päätöksille. Erilaisia yhteiskuntaetuja punnitaan keskenään yksittäisen lain nojalla tapahtuvan kokonaisarvioinnin perusteella. Tässä asiassa sovelletaan maankäyttö- ja rakennuslakia.

Lääninhallitus on palautteessaan viitannut myös ryhmäkirjeeseen T-2/16, jonka aiheena on ”Ympäristöalaan liittyvät kansalliset ja tärkeät alueelliset edut – ympäristöhallinnon vastaväitemenettely”. Kystverketin käsityksen mukaan viittaus ryhmäkirjeeseen on annettu ainoastaan tiedoksi, eikä lääninhallitus ilmoita tällä viittauksella mahdollisesta vastalauseestaan.

Uusien merimerkkien visualisoinnin tarvetta arvioidaan prosessin aikana.

Kystverket huomioi, että Bioforsk on suorittanut lintujen laskentaa Tenojoensuun luonnonpuistossa syyskuun 2011 ja elokuun 2012 välisenä aikana. Lääninhallitus kirjoittaa, että työ on tarkoitus tehdä marraskuun ja helmikuun välisenä aikana. Vielä ei ole selvyyttä siitä, milloin parannustyö on määrä suorittaa. Tähän asiaan on syytä ottaa kantaa myöhemmässä vaiheessa.

Lääninhallitus kirjoittaa, että kirjohylje (*Phoca vitulina*) on luokiteltu Norjan lajien punaisella listalla vaarantuneeksi (VU). Tämä ei pidä paikkaansa. Lajin status on Norjan lajien punaisella listalla 2015 elinvoimainen (LC).

Lääninhallitus kirjoittaa, että kaavasuunnitelmassa on selvítettävä ”toiminnasta aiheutuvat ei-akuutit päästöt sekä toiminnasta aiheutuvien äkillisten päästöjen mahdollisesti aiheuttamat seuraukset”. Kystverketille on epäselvää, mitä lääninhallitus tarkoittaa tällä. Mereen joutuvien päästöjen riskiä kartoitetaan riski- ja haavoittuvuusanalyysissä, ja asiaa tarkastellaan luonnollisesti myös vesiasetuksen 12 §:n edellyttämien arviointien yhteydessä. Vesiasetuksen 12 §:n edellyttämät arvoinnit käyvät ilmi kaavan kuvauksen luvusta, jossa käsitellään kaavaehdotuksen vaikutuksia.

Vesiympäristöstä ei laadita erillistä vaikuttavuusselvitystä. Kyseinen osa-alue sisältyy muun muassa tuulenkalaan ja loheen kohdistuvien vaikutusten arviointiin. Vesiympäristölle aiheutuvia vaikutuksia havainnollistetaan myös kaavan kuvauksessa luvussa, jossa käsitellään kaavaehdotuksen vaikutuksia.

Riski- ja haavoittuvuusanalyysin yhteydessä mahdollisesti tunnistettavat seuranta- ja lievennystoimet sisällytetään tarvittaessa kaavamääräyksiin.

2.2 Muilta hallintoelimiltä, tontinomistajilta ja yksityishenkilöiltä tulleet palautteet

Jan Atle Samuelson, päivätty 26. huhtikuuta 2017

Samuelson omistaa kiinteistön nimeltään Stangneset, maarekisterinro 25, kiinteistörekisterinro 17, ja siihen kuuluvan lohenkalastuspaikan T.N.100. Jos Stangnesoddenin edustalle ja pohjoispuolelle läjitetään suuret määrät ruoppausmassaa, hän pelkää kalastuspaikan vaurioituvan ja samalla kiinteistön arvon alenevan. Hän huomauttaa myös, että paikalle on asennettu kiinteä kiinnityspoiju.

Jos ruoppausmassojen läjitys aiheuttaa vahinkoa ja haittaa kalastuksen harjoittamiselle, hän olettaa Kystverketin tai muiden tahojen maksavan siitä korvauksen. Hänen mielestään ehdotetun läjitysalueen sijainti on epäsuotuisa rannan läheisyyden ja alueen voimakkaiden virtausten vuoksi. Hänen käsityksensä mukaan massat olisi tarkoituksenmukaisempaa läjittää kauemmas vuonoon.

Kommentti:

Kaavoitustyön aloittamisesta ja kaavasuunnitelmaehdotuksesta ilmoittamisen yhteydessä lähtökohtana on pidetty läjitysalueen sijoittamista Tenonvuonoon Stangnesoddenin edustalle. Juuri tästä sijoituspaikasta tehdään selvitys kaavaprosessin aikana. Prosessin yhteydessä on arvioitu muitakin sijoitusratkaisuja, joita selostetaan lyhyesti kaavan kuvauksessa.

Jos massojen läjitys tehdään Stangnesoddenin edustalle, Kystverket käy asianosaisten kanssa keskusteluja kiinnityspoijuista ja poijujen mahdollisesta siirtämisestä.

Steve Samuelson, päivätty 28. huhtikuuta 2017

Hän on Stangnesetin kiinteistön toinen omistaja, jolla on yksityinen kalastuspaikka aivan niemen pohjoispuolella. Omistajat pelkäävät, että vain muutama sata metriä Stangnesin pohjoispuolella sijaitseva läjityspaikka voisi muuttaa paikallisia meri- ja vesivirtoja ja siten olennaisesti vahingoittaa heidän omistamaansa kalastuspaikkaa. He ovat myös melko varmoja siitä, että ruoppausmassojen läjittämistyön aikana aiheutuu niin paljon paikallisia häiriöitä, että se voisi tuhota kalastuspaikan tai heikentää sen laatua. Siksi he pyytävät läjitysalueen siirtämistä huomattavasti pohjoisemmaksi. Hän korostaa, että he haluavat tarvittaessa vaatia korvausta kalastuspaikan saaliiden menetyksestä ja siten kiinteistön arvon alenemisesta.

Hän haluaa myös korostaa, että Jouluvuonoon johtavan väylän parantaminen tuntuu tällä hetkellä hätiköidyltä. Hän viittaa lisäksi Jouluvuonon kvartsiittikaivosta koskevaan yleiskaavoitustyöhön ja korostaa, ettei vielä ole tehty päätöstä siitä, että kvartsiittikaivos saisi lisää kaivannaisten louhimiseen tarvitsemiaan alueita. Äärimäisyyksiin on menty myös sikäli, että Jouluvuonoon johtavan väylän parantamiseen uhrataan runsaasti julkisia varoja, minkä vuoksi kaikki toimenpidettä puoltavat perustelut voivat raueta.

Kommentti:

Kaavoitustyön aloittamisesta ja kaavasuunnitelmaehdotuksesta ilmoittamisen yhteydessä lähtökohtana on pidetty läjitysalueen sijoittamista Tenonvuonoon Stangnesoddenin edustalle. Juuri tästä sijoituspaikasta tehdään selvitys kaavaprosessin aikana. Prosessin yhteydessä on arvioitu muitakin sijoitusratkaisuja, joita selostetaan lyhyesti kaavan kuvauksessa.

Prosessin aikana on selvitetty muun muassa virtauksia. Toistaiseksi mikään ei ole viitannut siihen, että Stangnesoddenin edustan virtaukset muuttuisivat paikallisesti ruoppausmassojen läjittämisen vuoksi.

Jouluvuonoon johtavan väylän parannus on osa Tenonvuonoon johtavan väylän parannustyötä. Kystverket on myös hyväksynyt strategian, jonka mukaan kelluvat merkit vaihdetaan kiinteiksi merkeiksi. Merimerkkejä on vaihdettu jo vuosien ajan priorisoituna turvallisuustoimenpiteenä.

Turvallisen merenkulun varmistaminen Norjan vesillä ja äkillisten päästöjen aiheuttamien ympäristövahinkojen estäminen lukeutuvat Kystverketin toiminnan päätavoitteisiin. Nykytilanteessa väylällä aiheuttaa riskejä Elkemin rahtilaivaliikenne.

Tanavassdragets fiskeforvaltning (Tenon vesistön kalastushallinto, TF), päivätty 4. toukokuuta 2017

Kalastushallinto on tyytyväinen laadittavana olevaan asemakaavaan ja vaikuttavuusselvitykseen. Kalastushallinto korostaa, ettei ruoppauksen suorittamista voida hyväksyä, mikäli vaikuttavuusselvitys osoittaa vaikutusten kohdistuvan lohikantaan. Lisäksi se kirjoittaa, että kaudella 2017 tulee voimaan Tenojoen vesistöissä tapahtuvaa kalastusta koskeva uusi sopimus. Paikallisten oikeudenhaltijoiden kalastusmäärät ovat supistuneet merkittävästi. Myös matkailukalastajien kalastusmahdollisuudet ovat heikentyneet huomattavasti, ja tämä kalastus on Kalastushallinnon tärkein tulonlähde. Sääntelyllä on haluttu elvyttää Tenon vesistön heikentyneitä lohikantoja. Lohikantoihin kohdistuvat kielteiset vaikutukset ulottuvat sekä Tenojokilaakson kalastusperinteiden jatkamismahdollisuuteen että niin Norjan kuin Suomenkin rajan puolella toimivien sellaisten yritysten toimeentuloon, joiden olemassaolo on lohen varassa.

Kalastushallinto suhtautuu kriittisesti sellaiseen ruoppaukseen, joka joudutaan todennäköisesti suorittamaan uudelleen jonkin tietyn ajanjakson jälkeen. Tenonjokea pitkin kuljetetaan suuria määriä hiekkaa joen suualueelle. Se on peräisin muun muassa joella Birkestrandin kohdalla tehdyistä kaivauksista. Birkestrandin kohdalta kaivettu hiekka muodostaa Kalastushallinnon käsityksen mukaan merkittävän osan Tenon suualueen hiekkakuljetuksista. Kalastushallinnon mielestä ruoppauksen käynnistäminen edellyttää, että Birkestrandissa tapahtuvaa joentörmän hiekan kaivamista rajoitetaan. Siksi Kalastushallinto katsoo, että Birkestrandin rantapengerryksen rakentamisen on oltava yksi osa väylän ruoppaushanketta. Kalastushallinnon mielestä Kystverket on lisäksi velvollinen perustelevaan vielä tarkemmin, miksi luonnonpuistossa on määrä käynnistää näin mittava toimenpide. Projektin toteuttamisen asemesta on syytä harkita mahdollisuutta jatkaa vanhaa käytäntöä, jonka mukaan väylällä liikennöivät suuret laivat ovat velvollisia käyttämään luotsia.

Kommentti:

Kaavan kuvauksessa selostetaan toimenpiteen taustoja ja muun muassa sitä, miksi luonnonpuistossa joudutaan suorittamaan tällainen toimenpide.

Jouluvuonoon johtavan väylän parannus sisältyy osaltaan Tenonvuonoon johtavan väylän parannustyöhön. Kystverket on myös hyväksynyt strategian, jonka mukaan kelluvat merkit vaihdetaan kiinteiksi merkeiksi. Merimerkkejä on vaihdettu jo vuosien ajan priorisoituna turvallisuustoimenpiteenä.

Turvallisen merenkulun varmistaminen Norjan vesillä ja äkillisten päästöjen aiheuttamien ympäristövahinkojen estäminen lukeutuvat Kystverketin toiminnan päätavoitteisiin. Nykytilanteessa väylällä aiheuttaa riskejä Elkemin rahtilaivaliikenne. Riittävää turvallisuustasoa ei voida saavuttaa ainoastaan ruoppauksella, merkinnöillä tai ottamalla luotsivelvoite uudelleen käyttöön.

Birkestrandin eroosiosuojauksesta vastaava viranomainen on Norjan vesistö- ja energiavirasto (Norges vassdrags- og energidirektorat). Mahdollinen eroosiosuojaus edellyttää, että toimenpidettä selvitetään myös Tenojoensuun luonnonpuistoa koskevassa asetuksessa. Eroosiosuojaus ei ole Jouluvuonoon johtavan väylän asemakaavan edellyttämä toimenpide.

Norsk ornitologisk forening (Norjan lintutieteellinen yhdistys, NOF) ja Sabima-ympäristöjärjestö, päivätty 2. toukokuuta 2015

NOF ja Sabima ovat seuranneet asian kehittymistä jo pitkään ja pyytäneet tapaamisia sekä Norjan liikenneministeriön että ilmasto- ja ympäristöministeriön edustajien kanssa. Ne ovat toivoneet, että ministeriöt selostavat käsitystään toimenpiteen luonteesta suhteessa Ramsarin sopimuksen velvoitteisiin, EU:n vesipuitedirektiivin velvoitteisiin ja niihin kyseisille vesistöille asetettuihin ympäristötavoitteisiin, joista on päätetty Finnmarkin vesienhoitoalueen vesienhoitosuunnitelmassa. NOF ja Sabima suhtautuvat kriittisesti siihen, että valtion budjetista on myönnetty hankkeeseen huomattavan paljon varoja ilman, että näitä osa-alueita on selvitetty riittävästi.

NOF ja Sabima katsovat, että toimenpiteen yhteydessä suoritettava ruoppaus on paljon laajempi kuin Tenojoensuun luonnonpuistoa koskevan asetuksen mahdollistama tarpeellinen ruoppaus. Niiden käsityksen mukaan kyseinen toimenpide on aivan uusi toimenpide, joka ehkä edellyttää poikkeuslupan saamista suojeluasetuksesta. Sellaista poikkeuslupaa on aina pidettävä viimeisenä keinona. Ne viittaavat edelleen siihen, että Finnmarkin lääninhallitus pyysi jo 19. helmikuuta 2015 päivätyssä kirjeessään tietoa luonnonpuistoon suunnitteilla olevasta toimenpiteestä. Kystverket lähetti 22. helmikuuta 2017 päivätyssä kirjeessään pyydetyt tiedot lääninhallitukselle.

Se viittaa luonnonpuiston suuriin luontoarvoihin, jotka tunnetaan hyvin, ja korostaa samalla, että ekosysteemin monimutkaisuuden vuoksi tietoa aukkoja on paljon. Tämä koskee erityisesti erityyppisten eläinplanktonien ja kalojen, kuten tuulen kalan (tobis), esiintymiä ja elinolosuhteita. NOF ja Sabima katsovat, että tietoperustan olisi pitänyt olla huomattavasti vankempi, ennen kuin lopullinen päätös laivaväylän ruoppauksesta tehtiin. Niiden mielestä eri ruoppausvaihtoehtoja olisi pitänyt esitellä varhaisessa vaiheessa, jolloin olisi myös pitänyt kiinnittää huomiota Elkem AS Tanan kvartsiittikaivoksen toiminnan turvaamiseen.

Niiden mielestä eniten epävarmuutta aiheuttaa se, miten toimenpide vaikuttaa tuulen kalaan. Niiden saaman käsityksen mukaan vaikuttavuusselvityksen avulla saatu tieto tai mahdollisesti sellaisen tiedon puute voi myös johtaa siihen, että Tenojoen suualueen ruoppaus hyllytetään. Ne korostavat tarvetta käydä jatkuvaa vuoropuhelua ja neuvotteluja Ramsarin sopimuksen sihteeristön kanssa. Niiden mielestä voi myös olla aiheellista harkita Ramsarin neuvoa-antavan lähetystön (Ramsar Advisory Mission, RAM) käyttämistä apuna.

NOF ja Sabima kirjoittavat edelleen, että on epäselvää, onko kyseessä kertaalleen suoritettava ruoppaus vai joudutaanko ruopattavalla alueella tekemään kunnossapitoruoppauksia. Ne ovat huolissaan siitä, että kaivannot täyttyvät uudelleen ensimmäisen kevättulvan yhteydessä tai että pienetkin muutokset edellyttävät säännöllistä kunnossapitoa. On hyvin valitettavaa, ettei kunnossapitoruoppauksen tarvetta ole selvitetty. Tämän vuoksi toimenpiteen koko laajuus on laajalti hämärän peitossa. Niiden mielestä tämä asia on selvitettävä prosessin edetessä.

Niiden mielestä on luotava selkeä prosessi, joka antaa vastaukset muun muassa siihen, mitkä lajit oleskelevat suunnitellun toimenpiteen lähistöllä sijaitsevilla alueilla ja milloin. Linnut toimivat oivallisina indikaattoreina siitä, missä päin tuulenkalia ja muuta ravintoa on saatavilla, ja erityyppisten sorsalintujen ja merilintujen jakaumaa eri vuodenaikoina on syytä seurata. On myös tärkeää tehdä usean vuoden ajalle ulottuvia olennaisia jälkikartoituksia niiden mahdollisten muutosten selvittämiseksi, joita lajien tavassa käyttää Tenojoensuun luonnonpuistoa tapahtuu mahdollisen ruoppauksen jälkeen.

NOF ja Sabima huomauttavat, että alueella oleskelee runsaasti isokoskeloita jo kesäkuusta alkaen. Tässä yhteydessä viitataan artsobservasjoner.no-rekisteröintityökaluun tallennettuihin havaintoihin. Näiden havaintojen mukaan isokoskeloiden määrä lisääntyy kesäkuun noin 5 000 yksilöstä elokuun yli 22 500 yksilöön. Niiden mielestä erittäin tärkeänä haittavaikutusten torjuntakeinona on määrittää sellaiset alueet tai ajanjaksot, joina ruoppausta ja läjitystä ei ole syytä suorittaa.

NOF ja Sabima katsovat, että ruoppaus ja salmen läpi kulkevan entistä syvemmän ja leveämmän väylän perustaminen vaikuttavat virtausolosuhteisiin ja sitä kautta luontoympäristöön. Hiekka kerrostuu uusiin paikkoihin ja tuuli sekä aallokko voivat hävittää osan merestä nykyään esille työntyvistä hiekkasärkistä ja levittää hiekan kaivantoon. Väylän suoristaminen ja syventäminen saavat aikaan sen, että suuria aaltoja pääsee pidemmälle salmen sisäosiin, jolloin hiekkaa huuhtoutuu pois runsain määrin. NOF ja Sabima pyytävät, että tätä asiaa arvioidaan perinpohjaisemmin vaikuttavuusselvityksessä. Ruoppausmassojen läjityksen osalta on laadittava yleiskatsaus eri vaihtoehdoista, joissa on otettu huomioon luonnonarvoihin kohdistuvat vaikutukset. Niiden mielestä myös vaihtoehtoisissa läjityspaikoissa on syytä tehdä virtausmittauksia.

NOF ja Sabima edellyttävät myös perinpohjaisten arvioiden tekemistä toimenpiteen vaikutuksesta kyseessä olevien vesistöjen ympäristön tilaan ja tämän tilan mahdollisesta heikentymisestä. Ne odottavat saavansa perusteellisen yleiskatsauksen siitä, mitkä vesistöt kuuluvat toimenpiteen vaikutuspiiriin, mikä on niiden nykyinen tila, mihin laatutekijöihin toimenpide vaikuttaa, ja mikä on ruoppauksen, läjityksen ja mahdollisen virtausmallin odotettavissa oleva vaikutus laatutekijöihin ja valuma-alueen ympäristön tilaan kokonaisuudessaan.

Kommentti:

Kaavan kuvauksessa selostetaan arvioita, joissa otetaan kantaa Tenojoen suuhun luonnonpuistona ja Ramsar-alueena. Lisäksi tehdään vesiasetuksen 12 §:ään perustuvia arvioita. Vesiasetuksen 12 pykälän soveltamista on syytä harkita silloin, kun tehdään yksittäisiä päätöksiä uusista toimintoista koskevista tai vesistöön vaikuttavista uusista toimista, jotka voivat vaarantaa ympäristötavoitteiden toteutumisen tai heikentää vesistön tilaa. Tämä arvio tehdään kaavan kuvauksen luvussa, jossa käsitellään kaavaehdotuksen vaikutuksia.

Ympäristövirasto on Ramsar-sopimuksesta vastaava Norjan tiede- ja hallintoviranomainen. Virasto on saanut ilmoituksen kaavoitustyön aloittamisesta ja kaavasuunnitelmaehdotuksen lähettämistä lausuntokierrokselle. Kystverket on myös tiedottanut projektista virastolle 26. huhtikuuta 2017 pidetyssä kokouksessa. Kystverketin tietojen mukaan Ympäristöviraston ja Ramsar-sopimuksen sihteeristön välillä on käyty alustavaa keskustelua asiasta.

Tenojoensuun luonnonpuistosta annetun asetuksen V kohdan 8 alakohdassa mainitaan mahdollisuus ”suorittaa laivaväylän tarpeellinen ruoppaus Giemasnjargiin asti”. Se, kuuluuko aloittamisesta tehdyssä ilmoituksessa kuvattu väylän parannus tämän määräyksen piiriin, jätetään hallintoelimen arvioitavaksi. Tämä hallintoelin on Finnmarkin lääninhallitus. Ellei väylän parannus kuulu määräyksen piiriin, toimenpidelupaa on arvioitava luonnon monimuotoisuuslain 48 §:n yleisen poikkeuslupamääräyksen mukaan.

Jouluvuonoon johtavan väylän parannus sisältyy osaltaan Tenonvuonoon johtavan väylän parannustyöhön. Kystverket on myös hyväksynyt strategian, jonka mukaan kelluvat merkit vaihdetaan kiinteiksi merkeiksi. Merimerkkejä on vaihdettu jo vuosien ajan priorisoituna turvallisuustoimenpiteenä.

Turvallisen merenkulun varmistaminen Norjan vesillä ja äkillisten päästöjen aiheuttamien ympäristövahinkojen estäminen lukeutuvat Kystverketin toiminnan päätavoitteisiin. Nykytilanteessa väylällä aiheuttaa riskejä Elkemin rahtilaivaliikenne. Riittävää turvallisuustasoa ei voida saavuttaa ainoastaan ruoppauksella, merkinnöillä tai ottamalla luotsipakko uudelleen käyttöön.

Asemakaavan perustaksi ollaan tällä hetkellä laatimassa vaikuttavuusselvityksiä, joissa kiinnitetään huomiota muun muassa siihen, miten toimenpide vaikuttaa loheen, tuulenkalaan ja luonnonpuistoon kokonaisuudessaan. Tuulenkalaa koskeva vaikuttavuusselvitys perustuu kenttätöskentelyyn, jossa tutkitaan muun muassa tuulenkalan oleskelupaikkoja ja paikkoja, joissa sitä ei esiinny. Tarvittaessa ehdotetaan myös haittavaikutusten torjuntatoimenpiteitä.

Jo tähän mennessä on laadittu useita raportteja, joissa käsitellään virtauksia, hiekkamassojen siirtymistä ja maa-ainesten läjittämistä. Nämä raportit luovat perustan asemakaavatyölle ja vaikutusten arvioinnille.